

Методика проведення занять та аналіз відкритого уроку

ЗМІСТ

I. Вступ.

II. Методика проведення занять та аналіз відкритого уроку

2.1. Аналіз і обговорення відкритого уроку.

2.2. Алгоритм підготовки викладача до занять.

2.3. Вимоги до змісту структурних елементів уроку теоретичного навчання.

2.4. Аналіз уроку теоретичного навчання

III. Висновки

Додатки

Використана література.

I. Вступ

Особливе місце в удосконаленні навчально-виховного процесу і підвищення педагогічної майстерності викладачів і майстрів виробничого навчання займають відкриті уроки.

Відкриті уроки відносяться до колективних форм методичної роботи. Вони допомагають колективно визначити і на конкретних прикладах показати, які методи, прийоми і педагогічні засоби доцільно використати при вивченні найбільш складних тем програми, як краще використати на уроках технічні засоби навчання, як організувати і провести лабораторно-практичні роботи, як при мінімальних затратах навчального часу добитись ефективного засвоєння учнями нового навчального матеріалу, як вчити учнів думати, робити висновки тощо. Більшість викладачів предметів професійно-теоретичної підготовки - спеціалісти своєї справи, але є і такі, хто не має вищої педагогічної освіти і методичної підготовки. Тому для всіх молодих, починаючих і недостатньо досвідчених майстрів виробничого навчання і викладачів відвідування відкритих уроків у кращих викладачів, майстрів виробничого навчання є справжньою школою педагогічної майстерності. На цих уроках вони одержують конкретне уявлення про те, які основні педагогічні принципи, методи практично використовуються в діяльності досвідчених, творчих викладачів і майстрів виробничого навчання, спостерігають за процесом спілкування їх з учнями. Безсумнівну користь приносять відкриті уроки не тільки тим хто їх відвідує, але і тим, хто їх проводить. В процесі підготовки до відкритих уроків навіть найбільш досвідчений викладач або майстер виробничого навчання ще раз критично аналізує свою систему роботи, особливо старанно аналізує методи, що застосовує, прийоми, засоби навчання і виховання учнів. Така ретельна підготовка і обмін думками про урок не тільки надає впевненості викладачу або майстру виробничого навчання в правильності його пошуків, ефективності застосування методів, прийомів, засобів, але і нерідко допомагає педагогічну знахідку спрямувати в правильне русло навчально-виховного процесу. З іншої сторони, конкретні поради запрошених на урок допомагають навіть найбільш досвідченим викладачам або майстрам виробничого навчання позбутися деяких недоліків, яких вони не бачать на своїх уроках.

II. Методика проведення занять та аналіз відкритого уроку

2.1. Аналіз і обговорення відкритого уроку

Планування відкритих уроків базується на результатах аналізу навчального процесу за попередній навчальний рік. Проведення відкритих уроків доручається досвідченим викладачам або майстрам виробничого навчання, які зможуть продемонструвати свої нові методи, у яких є чому повчитися молодим. Приступаючи до складання плану проведення відкритих уроків, спочатку методична рада вирішує, який кращий досвід накопичений в ліцеї, які цікаві і такі, що виправдали себе на практиці методи і прийоми повинні бути показані на відкритих уроках. Але спочатку це питання обговорюється на засіданні методичних комісій, а вже потім - на методичній раді. Як вирішиться основне питання, який досвід і хто з викладачів і майстрів виробничого навчання буде проводити відкриті уроки - визначається конкретна методична мета кожного відкритого уроку, тобто те що повинен дати в першу чергу учням викладач або майстер виробничого навчання на цьому уроці, а також запрошеним на урок. Ось які ми методичні мети ставимо: вивчення системи роботи викладача або майстра виробничого навчання; застосування ТЗН і наочних посібників при вивченні навчального матеріалу; вивчення методики проведення поточного інструктажу; ознайомлення викладачів з організацією самостійної роботи учнів з підручником і навчально-наочними посібниками; ознайомлення майстрів виробничого навчання з деякими прийомами активізації уваги учнів в процесі інструктажу; показати на практиці застосування методів активації учнів на уроці; створення проблемних ситуацій, використання дидактичного і роздавального матеріалу, застосування інноваційних технологій і інтерактивних методів навчання тощо.

Вибрати тему відкритого уроку доручається самому викладачу (майстру), який буде проводити урок. Адже, він краще всього визначить, на якому навчальному матеріалі доцільно показати своїм колегам розроблені або удосконалені ним методичні прийоми і вид навчальної роботи. Відкритий урок відображає стиль щоденної роботи викладача (майстра виробничого навчання) і не повинен порушити послідовність вивчення програмного матеріалу.

Затверджений план проведення відкритих уроків вивіщується в методичному кабінеті ліцею.

При плануванні відкритих уроків уникаємо гонити за кількістю проведених уроків, щоб не зашкодити їх якості. Відкриті уроки повинні бути обов'язково хорошими, повчальними для запрошених на них викладачів (майстрів виробничого навчання). Вони повинні на них познайомитися з більш сучасними прийомами і методами навчання і виховання, загострювати їх увагу до недоліків і прогалин в своїй роботі, стимулювати власний творчий пошук.

Відкриті уроки рівномірно розподіляємо протягом навчального року і по навчальним групам. Недоцільно їх планувати на вересень (час організаційних заходів), а також на червень - пора ДПА і ДКА. Право вибору групи для проведення відкритого уроку надається викладачу, але методист контролює, щоб це психологічне перевантаження не падало на одну й ту ж саму групу. Відкриті уроки проводимо в першій половині навчального дня. Щоб відвідування відкритого уроку було більш ефективним, завчасно ознайомлюємо запрошених на нього з планом уроку, який знаходиться в

методичному кабінеті. Це допомагає присутнім краще спостерігати за ходом уроку, глибше і всебічно обговорити і проаналізувати його.

Успіх відкритого уроку залежить від досвіду викладача, який проводить урок і належної підготовки до нього. Кожному відкритому уроку передує конкретний, складний, трудомісткий процес, який проходить в творчій співпраці викладача, голови метод комісії і методиста. Він одержує консультацію у методичному кабінеті ліцею, з методичної підготовки до уроку.

У відповідності до методичної мети, готуючись до уроку викладач розробляє так званий "режисерський сценарій", в якому заздалегідь передбачає шляхи включення учнів в самостійну роботу, створення проблемних ситуацій, обмірковує матеріально - технічне забезпечення уроку тощо. Викладач (майстер виробничого навчання), який проводить урок, повинен попередньо проробити всі ті роботи, які сам або учні повинні будуть виконувати на уроці: розв'язати задачі, зробити досліди, виконати графічні роботи тощо. Така підготовка до уроку надасть викладачу впевненість у його діях і забезпечить успіх в досягненні мети уроку. При складанні плану відкритого уроку (як і планів звичайних уроків) ніколи не зв'язуємо викладача (майстра виробничого навчання) якою – не будь обов'язковою стандартною формою уроку. Важливо, щоб план чітко відображав весь хід уроку і взаємозв'язок окремих його частин. За декілька днів до проведення уроку, вивішуємо в методичному кабінеті оголошення, в якому показуємо тему і методичну мету уроку, час і місце його проведення.

Для викладачів, які проводять перший відкритий урок практикуємо проводити репетицію відкритого уроку в іншій (паралельній) групі для того, щоб:

по - перше, відпрацювати всі його елементи;

по - друге, що дуже важливо - зробити самоаналіз уроку викладачем.

На такий урок запрошується методист, голова методичної комісії або спеціаліст-предметник. Це дозволить викладачу психологічно підготуватися до відкритого уроку, на якому буде присутньо багато людей. Всі свої рекомендації, поради, особи, що приймають участь в підготовці уроку, повинні зробити в процесі цієї підготовки, не відкладаючи їх до обговорення результатів уроку. В навчальному кабінеті (лабораторії, майстерні) для запрошених заздалегідь готуються місця, які вони займуть до дзвінка, але ні в якому випадку не після нього. Кожному із запрошених роздається план уроку. Присутність адміністрації обов'язкова. Проведення відкритого уроку вимагає від викладача значного психологічного навантаження. Тому дуже важливий педагогічний такт присутніх. Не допускається в процесі уроку вмішуватись в його хід, обмінюватись думками, перешіптуватись входити і виходити з кабінету, майстерні. Кожен запрошений робить запис по ходу уроку, який використовує при його обговоренні. Дуже добре б записувати такі уроки на відеокамеру і поступово створювати в методичному кабінеті ліцею відповідну відеотеку. Це б сприяло більш широкому розповсюдженню кращого педагогічного досвіду.

Аналіз відкритого уроку проводиться в той же день, по свіжим враженням. Головна його мета - навчити викладачів бачити окремі методичні прийоми, розкрити який ефект вони дають, показати значення цих прийомів в процесі навчання на конкретному відкритому уроці. Методист слідкує за тим, щоб аналіз був проведений на основі раніше визначеної методичної мети і не відводив обговорення в сторону від методичної мети уроку.

Перше слово надається викладачу (майстру виробничого навчання), який проводив урок. Цей виступ не просто формальність. Дуже важливо, щоб особисто викладач, який проводив урок, чітко розкрив методичну мету, показав, де і як реалізував її на уроці, чого досяг тим чи іншим методичним прийомом, а якщо не досяг, то самокритично пояснив, яка причина? Продуманий виступ самого викладача, який проводив урок, приносить користь не тільки колегам, але і йому самому, так як він привчає його критично оцінити свою роботу, результати даного уроку, прививає навички самоконтролю. Потім висловлюють свої думки спеціаліст даного предмету і кожний запрошений на урок, виходячи з методичної мети, хоча і всі інші елементи уроку підлягають аналізу.

Аналіз уроку - процес творчий. Загальний аналіз уроку охоплює всі його сторони, він особливо важливий при вивченні системи роботи викладача (майстра виробничого навчання). При завершенні аналізу уроку виступає методист, який коротко характеризує досвід роботи викладача (майстра виробничого навчання), дає оцінку аналізу уроку всіма запрошеними, рекомендує окремим викладачам (майстрам виробничого навчання) використовувати елементи досвіду в своїй роботі.

При добре організованому обговоренні відкритого уроку завжди буде вироблена колективна думка по принциповим методичним питанням, знайдено правильне розв'язання актуальних питань. Обговорення відкритого уроку фіксується в протоколі. В ньому записується коротко і чітко всі виступи, питання і відповіді, які чітко визначить правильність чи неправильність педагогічних завдань, які виконував викладач на уроці, які заходи витікають з аналізу і обговорення даного відкритого уроку.

2.2. Алгоритм підготовки викладача до занять

Готуючись до уроку, викладач повинен:

- проаналізувати підсумки попередніх занять з метою виявлення недоліків та їх причин і внесення змін у наступний урок; визначити основну дидактичну мету уроку;

- визначити тип, вид і структуру уроку та час, відведений на проведення кожного його елементу; скласти план уроку;

- вивчити науково-технічну та методичну літературу, а також матеріали з передового досвіду за темою уроку;

- намітити практичні роботи, вправи, завдання для самостійної роботи учнів у процесі закріплення нового матеріалу;

- підготувати дидактичне і матеріально-технічне забезпечення уроку; визначити міжпредметні (внутрішньо-предметні) зв'язки та прийоми їх реалізації на уроці; визначити типові помилки, яких допускаються учні під час вправ, намітити засоби їх попередження;

- приготуватися до показу на уроці наочних засобів, експериментів, нових прийомів розумової та практичної діяльності; визначити зміст і обсяг домашнього завдання учнів; спланувати контроль якості З,У,Н учнів на уроці.

2.3. Вимоги до змісту структурних елементів уроку теоретичного навчання

Актуалізація знань

Основною метою цього структурного елементу є підготовка учнів до наступного сприйняття нової навчальної інформації.

Послідовність проведення його така:

повідомлення теми програми і уроку;

цільова установка, сутність якої не стільки у вивченні нової навчальної інформації, скільки у практичному застосуванні набутих знань у професійній діяльності (іншими словами цільова установка - це мета + мотивація);

перевірка знань, вмінь і навичок учнів за матеріалом попередніх уроків шляхом реалізації МПЗ;

пояснення характеру та призначення наступної роботи учнів на уроці.

Формування нових знань

Перед повідомленням нової навчальної інформації викладач повинен ретельно проаналізувати її зміст.

Існує декілька видів аналізу змісту:

понятійний аналіз - це виділення основних понять, фактів, закономірностей;

логічний аналіз - розташування виділених факторів у логічній послідовності їх викладення з урахуванням МПЗ. При встановленні послідовності викладення треба дотримуватися правила: матеріал, який може бути засвоєний учнями без зв'язку з іншими предметами, викладається першим;

психологічний аналіз - це продовження і конкретизація логічного викладення нової навчальної інформації, визначення проблемності навчального матеріалу і психологічної готовності учнів до самостійної пізнавальної діяльності;

дидактичний аналіз - полягає в тому, що викладач уточнює дидактичну мету уроку, визначає прийоми і методи пояснення нової інформації, передбачає можливі гіпотези, припущення і запитання учнів по ходу пояснення, визначає джерело додаткової інформації.

Послідовність проведення цього структурного елемента така:

повідомлення нової навчальної інформації із залученням дидактичного забезпечення;

показ нових прийомів та засобів розумової і практичної діяльності учнів для застосування набутих знань;

повідомлення даних передового досвіду за темою уроку;

опитування учнів з метою перевірки засвоєння ними нової інформації;

пробне виконання учнями нових прийомів та засобів розумової і практичної діяльності;

відповідь на запитання учнів.

Закріплення нової інформації

Основна мета цього структурного елемента - формування вмінь і навичок учнів по практичному застосуванню набутих знань. При цьому здійснюється інструктивна діяльність викладача і мотиваційна діяльність учнів.

Реалізація цього структурного елемента передбачає:

видання завдань для самостійної роботи;

пояснення послідовності їх виконання;

перевірка правильності виконання учнями вправ їх самостійної роботи;

перевірка вмінь і навичок користування лабораторним знаряддям, креслярським інструментом, засобами ТЗН та інше;

перевірка правильності організації робочих місць учнів та дотримання ними правил безпеки праці;

перевірка та оцінка робіт учнів.

Під час самостійної роботи учнів викладач повинен:

вникати у роботу кожною учня, не випускаючи з поля зору роботу всієї групи;

розвивати у учнів здібності аналізувати свою роботу;

спонукати учнів до самостійності і творчої активності;

спостерігати за раціональним використанням учнями робочого часу;

спонукати учнів до самоконтролю, формувати вміння знаходити причини помилок та засоби їх усунення.

Підведення підсумків

Основна мета - на основі досягнень і недоліків покатати учням, **чому** вони навчилися, рівень їх усвідомленості і творчої активності. При цьому викладачеві необхідно додержуватися педагогічного такту і не акцентувати увагу на помилках учнів, якщо їх причиною є недосвідченість. Крім того рекомендується широко практикувати порівняння робіт, виконаних учнями, із зразками.

Таким чином, підведення підсумків передбачає:

- аналіз практичної діяльності учнів у застосуванні нової інформації, що вивчалась на уроці;
- аналіз причин типових помилок учнів та способів їх усунення;
- повідомлення та обґрунтування оцінок, отриманих учнями на уроці;
- видача домашнього завдання з інструкцією про способи його виконання.

2.4. Аналіз уроку теоретичного навчання

Засобом, який дозволяє робити висновки про якість і ефективність року, є педагогічний аналіз. Важлива умова ефективності аналізу — його комплексний підхід, що полягає в об'єднанні оцінювання організації та методики проведення уроку з урахуванням оцінки якості З,У,Н, набутих учнями на занятті. Тому при педагогічному аналізі уроку необхідно поєднувати ці два аспекти — методичний і результативний.

Розрізняють:

- загальний аналіз, який відображає результативність уроку (виконання запланованого плану уроку, досягнення дидактичної мети, раціональне використання навчального часу, методика і форми проведення структурних елементів уроку) та визначає педагогічні новації або недоліки уроку та їх причини;
- спеціальний аналіз, який охоплює аналіз окремих структурних елементів уроку: методику активізації учнів; методику викладання і закріплення нової навчальної інформації; методику усного, письмового, практичного контролю З,У,Н учнів; методику проведення підсумкового аналізу уроку та інше.

У спеціальному аналізі важливо показати і відмітити те, що може бути рекомендовано для подальшого використання викладачем у педагогічній діяльності.

III. Висновки

Відкритий урок — це знаменна подія у житті кожного викладача. На занятті виявляється професійна придатність педагога, вміння подати себе і свої знання, здатність вибирати вірні методики навчання. Відкритий урок пройде успішно, якщо педагог відповідально поставиться до підготовки до нього. Для того щоб підготувати відкритий урок вчитель повинен підібрати фактичний матеріал, який би відповідав останнім словом науки в розглянутому питанні. У подачі матеріалу

слід відобразити різні точки зору і звести їх до єдиної логічною системою відкриттів. Вміти піднести факти так, щоб учні самі зробили відповідні висновки. На відкритому уроці необхідно застосовувати нові педагогічні технології, реалізовувати навчальні, виховні і розвиваючі завдання. У той же самий час, якщо учні не звикли виконувати роботу на уроці в певному ключі, то можливі непередбачувані замінки, довгі паузи і, на жаль, повний провал заняття. Тому підготовка до відкритого уроку має бути реалізована за весь час роботи педагога. Урок має бути барвисто оформленим. Слід заздалегідь подбати про підготовку ТЗН, підібрати наочність, постаратися застосувати нові методи навчання (можливо із застосуванням комп'ютерних технологій).

Використана література:

1. Шевчук С.С. Урок теоретичного навчання у професійно-технічному навчальному закладі: Методичні рекомендації. — Донецьк, 2004р. — 44с.
2. Ковальчук В.І. Як стати майстерним педагогом. Київ, 2007.
3. Освітнянський науково - методичний журнал «Відкритий урок» №5 – 6, 2009.
4. Профтехосвіта №2, 2009 Навчально-методичний супровід діяльності ПТНЗ. Л.Шевчук ст. 12-14.
5. Профтехосвіта №2, 2010 Система методичної роботи в ПТНЗ Т. Петренко ст. 36-40.
6. Мурашко Н. Аналіз уроку. К.; «Шкільний світ», 2008.